

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ JOQARÍ
BILIMLENDIRIW, ILIM HÁM INNOVACIYALAR
MINISTRILIGI
ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ MÁDENIYAT HÁM
TURIZM MINISTRILIGI
ÓZBEKSTAN MÁMLEKETLIK KONSERVATORIYASÍ
NÓKIS FILIALÍ**

MUZÍKA HÁM KÓRKEM ÓNER XABARSHÍSÍ

ilimiy-metodikaliq jurnal

MUSÍQA VA SAN'AT AXBOROTNOMASI
Ilmiy-uslubiy jurnal

ВЕСТНИК МУЗЫКИ И ИСКУССТВА
Научно-методический журнал

BULLETIN OF MUSIC AND ART
Scientificmethodical journal

№ 1

SHOLKEMLESTIRISHI:

O'zbekiston mamleketlik konservatoriyasi Nokis filiali

- Bas redaktor:** – Allanbaev Rudakiy, professor w.w.a
Bas redaktor orinbasari: – Kamalova Dilduza, filologiya ilimleri boyinsha
filosofiya doktori (PhD)
Juwapli xatker: – Gulmira Palwanova

REDKOLLEGIYA AGZALARI:

- Omonilla Rizaev** – O'zbekiston mamleketlik k'rkem oner ham mad'niyat
institut'i, professor w.w.a.
Hikmat Rajabov – O'zbekiston mamleketlik konservatoriyasi Nokis filiali,
professor w.w.a.
Sayyora Gafurova – O'zbekiston mamleketlik konservatoriyasi, professor
Oydin Abdullaeva – O'zbekiston mamleketlik konservatoriyasi, professor.
Qurbanbay Jarimbetov – Qaraqalpaq mamleketlik universiteti, professor.
Alima Berdimuratova – Qaraqalpaq mamleketlik universiteti, professor.
Ziyada Bekbergenova – OzR IA Qaraqalpaqstan bolimi, professor.
Oqilxon Ibragimov – O'zbekiston mamleketlik k'rkem oner ham mad'niyat
institut'i, professor.
Azizbek Turdiev – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlis Senatm'n jaslar,
mad'niyat ham sport mas'eleleri komiteti baslig'i
orinbasari, filologiya ilimleri boyinsha filosofiya
doktori (PhD).
Allanazar Abdiev – Filologiya ilimlerinin kandidati, Qaraqalpaqstan Respublikasi
xaliq jazirshisi
Artiqbay Erejepov – Nokis qalaliq 1-sanli balalar muzika ham k'rkem oner mektebi,
pedagogika ilimleri boyinsha filosofiya doktori (PhD).
Janabay Marziyev – Qaraqalpaq mamleketlik universiteti, filologiya
ilimleri boyinsha filosofiya doktori (PhD), docent.
Iroda Mirtalipova – OzMK janindagi B.Zokirov atindagi MEKOl, k'rkem
onertanir ilimleri boyinsha filosofiya doktori (PhD).

JAMIYETLIK KENES:

Baxtiyor Sayfullaev	Najimatdin Muxameddinov
Ozodbek Nazarbekov	Najimatdin Ansatbaev
Komoliddin Urinbaev	Gulistan Annaqlicheva
Dawitbay Qurbaniyazov	Rayxan Saparova
Qalbay Turdiev	Paraxat Mamutov

MAZMUNÍ

Алланбаев Р. Миллий мәдениятымызды рауажландыруу жолында және бир кәдем	3
---	---

MUZİKATANIW

Мамутов П.А. Замангөй музыка тәлим системасын жетилистириуде руухыйлыктын орны	5
Пахратдинов Ш. Работа над произведением крупной формой	10
Sayidov T. D. Xonandalik ovozing fiziologik va akustik xususiyatlari	14
Мирталипова И.М. Ҳинд мусиқа назариясидаги товушкатор структураларига бир назар	16
Raimova D.M. O'rta Osiya musiqa cholg'ularining paydo bolish tarixi	20
Расулов М.М. Мусиқа, теле ва радио дастурларнинг муҳим компоненти ва композицион омили сифатида (темп, ритм, импульсивлик мисолларида)	23
Matyakubova U.G'. V-XV asrlar markaziy Osiyada musiqa madaniyatining nazariy asoslari	28

KORKEM ONER

Ражабов Х.Ж. Арсланбай Нажимов ижодига бир назар... ..	33
Matimuratov S.E. Qaraqalpaq kompozitori Kenesbay Abdullaev doretiwshiligi haqqında	35
Qutekeeva R.A. Qaraqalpaq kirkem onerinde Ilish Xojametovtin tutqan ornı	39
Allaniyazov B.Q. Muzika kirkem onerinin bayteregi (Kompozitor Najimatdin Muxammeddinovtin omiri ham doretiwshiligi haqqında)	44
Чаршемов Ж.А. «Қоблан» балетининг композицион хусусияти	48
Абдуллаева Ш.С. Труд все побеждает	57
Abatbaeva R.A. Qaraqalpaq kirkem onerinde kompozitor Gayip Demesinovtin tutqan ornı	61
Палъанова Г.А. «Аязий» драмасында кахарман характерин сәулелендириўдиц өзине тән қасийетлери	65
Палъанова Г.А. Каракалпакстанда театр режиссурасының пайда болыуындагы миллий дәреклер	68
Muxammeddinov Q. Milliy opera ham balet janrdagi tariyxi shigarmalar	71
Parmonov D.R. «Doira va urma zarbli cholg'ulari» musiqa san'atining yorqin namoyondasi	75
Каримова И.И. Традиции исполнения музыки Каракалпакского композитора Гаип Демесинова	78

ATQARIWSHILIQ ONERI

Erejepov A.A. Baqsishiliq kirkem onerinde doretilgen qosiq ham namalarini jaslar tarbiyasindagi ahmiyeti	83
Tnibaev P.K. Dirijyorliq kirkem onerinin turleri ham evolyuciyasi	87
Шарипова А.Р., Сидикова А.М. К вопросу о фортепианном исполнительском искусстве в Узбекистане	92
Ayubov K.Z. Foniologiya va odam ovozi tasnifi	95
Ziyovutdinova Z.U. XIX asrning ikkinchi yarimida o'zbek xalq cholg'ulari ijrochiligi sohasidagi jiddiy o'zgarishlar	98
Dadaboyev X.M. Xalq cholg'ulari ansamblarini tashkil etish	100
Aliev N.G. Demli saz asbaplar tariyxi, klassikalik muzika ham onin bugingi kundegi tutqan ornı	102

Saidxonov A.S. Cholg‘u konsert janri tarixi va taraqqiyoti	105
Jumabaev A.E. Qaraqalpaq k�rkem �nerinde xaliq namali qosiqlarim tutqan orm	110

MUZIKA PEDAGOGIKASI

Xojanazarov T. Vokal pedagogikasidagi metodlardi zamanag�y pedagogikaga aylantiruv usillari	115
Ходжаметова Г.И. Задача обучения, воспитания и развития детей в музыкальной школе	117
Botirova X.T. Musiqa taʼlimi pedagogikasida oʻquvchi yoshlarni maʼnaviy-axloqiy taʼlim-tarbiyasini shakllantirish	121
Saidumarov I. Taʼlim-tarbiya va shaxsning maʼnaviy kamoloti xususida sharq allomalarining qarashlari	124
Абдисултанов Ж.Дж. Болалар мусика ва санъат мактабларида «Мусика адабиёти» фанини ўқитишда инновацион ёнлашув	128
Мат�кубов Э.Г. Мусикада модулли таълим асослари	131
Najmetdinova N.I. Maktabgacha taʼlim tashkilotlarida bolalarning mustaqil musiqiy faoliyatining ahamiyati va mazmuni	137
Iseev R.A. Fortepiano paninin jahon muzika oqiw prosesidagi ahamiyeti ham orm	141
Dauletbaev T.K. Milliy saz asbaplarm mektep oqiwshilarga �yretiwidin ahamiyeti	145

J MIYETLIK-GUMANITAR P NLER

Бекбергенова З.У. Каракалпак халык д�станы «Қырык кыз» х�м х�зирги каракалпак драматургиясы	150
Утепова Т.Б. Маданиятлараро мулохот тахлиллари Европа олимлари назарида	153
Жумашева А.Х. Интерактивные при�мы и формы проведения практических занятий	159
Саденова Г.П. Каракалпак паремиологиясында жаксылык концепти	163
Mambetnazarov M.K. Hoja Axmet Yassawiy hikmetlerinin jaslar tarbiyasidagi ahamiyeti	166
Марзияев Ж.К. Маќаланыц публицистикалык сыпатламасы	169
Камалова Д.Э. Шыгарма композициясында турмыс шынлыгын с�улелендири� шеберлиги	171
Мамбетназарова Р.К. Идеино-тематические особенности жанр путешествия в Каракалпакской литературе (на примере «Путешествия в пять стран по океану» Тажена Изимбетова)	175

JAS IZERTLEWSHILER

Paxratdinov J.A. Kop qirli talant iyesi	180
Jumamuratova A.A. Qaraqalpaqstanda Opera janrimin tutqan orm	181
Muratbaeva A.A. Jaslardin muzikalıq intellektin asirıwda muzika sinshısı Gulmaryam Kamalovanın orm	185
Orazalieva G.S. G�llengen dawirde — Jana namalar (Jamil Charshemov d�retpeleleri haqqmda)	186
Segizbaeva G.Q. Qaraqalpaqstanda daslepki muzikalıq drama janrimin payda bolıwı	188

MUZÍKATANÍW

ЗАМАНАГӨЙ МУЗЫКА ТӘЛИМ СИСТЕМАСЫН ЖЕТИЛИСТИРИҮДЕ РУҰХЫЙЛЫҚТЫҢ ОРНЫ

МАМУТОВ П.А.

Ўзбекистан мамлекетлик консерваториясы Нөкис филиалы

Аннотация: Бул мақалада соңғы жыллары ҳүкметимиз тәрәпинен қабыл етилген бир қатар қарар, пәрман ҳам мамлекетлик бағдарламалардин заманагөй музыка тәлим системасын раўажландырыўдагы тутқан орны, тараўда алып барылып атырган реформа ҳам жаңаланыўлар, Хүрметли Президентимиздин басламасы менен Музыка көркем өнерин хәр тәрәплеме раўажландырыў, бай музыкалық мийрасларымызды терең үйрениў максетинде Қарақалпақстан Республикасында Ўзбекистан мамлекетлик консерваториясының Нөкис филиалының ашылыўы ҳам филиалда шөлкемлестирилген «Халық сазлары» ансамбли, «Халық сазлары» оркестри, «Симфониялық» ҳам «Камер» оркестрлеринин жаслар тәрбиясындагы тутқан орны ҳаққында сөз етиледі.

Гилт сөзлер: консерватория, мамлекетлик бағдарламалар, қарар, пәрман, опера, музыка, оркестр, композитор, заманагөй музыка тәлими.

Аннотация: В этой статье рассматривается роль решений, указов и государственных программ, принятых нашим правительством в развитии современной системы музыкального образования, реформах и инновациях в этой области, всестороннем развитии музыкального искусства по инициативе нашего уважаемого президента, открытия Нукусского филиала Государственной консерватории Узбекистана в Республике Каракалпакстан с целью обсуждения роли ансамбля народных инструментов, «Народных инструментов», «Симфонического» и «Камерного» оркестров в воспитании молодежи.

Ключевые слова: консерватория, государственные программы, решение, указ, опера, музыка, оркестр, композитор, современное музыкальное образование.

Abstract: In this article, the role of decisions, decrees and state programs adopted by our government in the development of the modern music education system, reforms and innovations in the field, the comprehensive development of musical art at the initiative of our distinguished president, the opening of the Nukus branch of the State Conservatory of Uzbekistan in the Republic of Karakalpakstan for the purpose of, About the role of the folk instruments ensemble, «Folk instruments», «Symphonic» and «Chamber» orchestras in the education of young people are discussed.

Keywords: conservatory, state programs, decision, decree, opera, music, orchestra, composer, modern music education

Ўзбекистан Республикасында демократиялық мәмлекет қурыў ҳам пуқаралық жәмийетин раўажландырыў бойынша алып барылып атырган жумысларда миллий көркем өнеримиз, атап айтқанда музыка көркем өнери раўажланыўы ҳам оның дәретиўшилиқ усыллары нәтийжесинде жаратылған жетик музыкалық шығармалар аркалы тамашагөйлерди рухый-эстетикалық тәрбиялау зәрүрли уазыйпалардан бири болып табылады. Бүгинги күнде елимизде көркем өнер ҳам мәдениятқа болған итибар, тарийхы, бүгини ҳам келешегине болған мүнәсибет, сондай-ақ, оның раўажланыўы мәмлекетимиз дыққат орайында болып келмекте. Соңғы жыллары ҳүкметимиз тәрәпинен бир қатар қарар, пәрман ҳам мамлекетлик бағдарламалардин қабыл етилиўи, тараўда алып барылып атырган реформа ҳам жаңаланыўлар көркем өнер тараўын жаңа басқышқа алып шықпақта. Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинетинин 2021-жыл

5-апрельдеги «Ўзбекистан Мамлекетлик Консерваториясының Нөкис филиалын шөлкемлестириў ҳаққында»ғы 186-санлы қарарының қабыл етилиўи сөзимиздиң айқын дәлийли.

Айтып өтиў орынлы, Филиал ашылыў мүнәсибети менен Ўзбекстан халық артистлери катнасында Филиал студент-жаслар ушын, «Ўзтаз-шәкирт» методы тийкарында студент-жаслар хәм тәжирийбелі тараў кәнигелери менен мастер-класслар тураклы түрде шөлкемлестирилип келинбекте. Атап айтқанда, Ўзбекстан хәм Қарақалпақстан халық артисти Муяссар Раззоқова, Ўзбекстан халық артисти, профессор Аваз Раджабов, Ўзбекстанда хызмет көрсеткен артист, Ўзбекстан мамлекетлик консерваториясы доценти Руслан Гафаров, Ўзбекстанда хызмет көрсеткен көркем өнер ғайраткери, дирижёр Фазлиддин Якубжонов, Ўзбекстанда Республикасында хызмет көрсеткен мәденият хызметкери Хайдарали Қосимов, Ўзбекстанда хызмет көрсеткен артист Абдишукур Гафуров, Алишер Науаы атындағы Ўзбекстан мамлекетлик Академиялық үлкен театры солистлери Нормахмад Мухаммедов, Мехриддин Мелиев, Ўзбекстан Республикасы Өлий мәжилис Сенатының жаслар, мәденият хәм спорт мәселелери комитети бас мәсләхәтшиси Азизбек Турдиев, «Нихол» мамлекетлик сыйлығының лауреаты, «Шухрат» медалының ийеси, Ўзбекстан хәм Қарақалпақстан халық артисти Женисбек Пиязов, Халықаралық таңлаўлар жеңимпазы Аяпберген Өтегенов, Хуршид Бекназаров, Түркияның Анталия қаласындағы Акдениз университетинин доценти Леля Байрамуғуллари, Қарақалпақстанға хызмет көрсеткен мәденият хызметкери, Халықаралық илимлер академиясының Академиғи Жолдасбай Турдимуратов, шайыр Абылқасым Өтепбергеновлар студент жаслар менен ушырасып, шеберлик сабақларын өтти. Өларға өзбек хәм жәхән классикалық музыка үлғилери бойынша мағлыұматлар берди. Жаслар ушын жаратылып атырған имканиятлардан толық пайдалана билиў келешектеғи жетискенликлеринин тийкары болатуғынлығын айтып өтти.

Ўзбекстан халық артисти, профессор Аваз Раджабов, Ўзбекстанда хызмет көрсеткен артист, Ўзбекстан мамлекетлик консерваториясы доценти Руслан Гафаровлар менен өткерилген ушырасыў шеңберинде мийманлар театр сахнасында образларды шебер жанландырыў, хәр бир кәнигелик бойынша соның ишинде Опера жөнелисине тоқталып, опера көркем өнери сырларын ийелеўге умтылып атырған жас талант ийелеринен талап етилетуғын музыкалы сахналық шығармалар ушын зәрүр болған ҳауаз, шебер атқарыўшылық сыяқлы әхмийетли элементлер ҳаққында кең түрде түсиник берди. Әсиресе, Ўзбекстан халық артисти, профессор Аваз Раджабов, Ўзбекстанда хызмет көрсеткен артист, Ўзбекстан мамлекетлик консерваториясы доценти Руслан Гафаровлар атқарыўындағы опера қосықлары студент жасларда үлкен тәсир қалдырды. Журтымызда жаслар ушын жаратылып атырған кең мүмкиншиликлерден ақылға сай пайдаланып атырған миллий операмиз жас атқарыўшыларының даўысы дүнья көлеминде және де бәлентлей бериўине исеним билдирди. Усы тийкарында Ўзбекстан Республикасы Мәденият министрлиғи тәрәпинен шөлкемлестирилген «Жаслық бәхәри» жас опера атқарыўшылығы таңлаўының Республика басқышында Ўзбекстан мамлекетлик Консерваториясы Нөкис филиалы Академиялық Вокал кәнигелиғи II басқыш студенти Гайипова Мохигүл сыйлы 2-орын жеңимпазы болып, диплом хәм қымбат бахалы саўғалар менен сыйлықланды.

«Студент-жасларды Ұатансүйиўшилиқ руўхында тәрбиялаў хәмде олардың ҳуқықый мәдениатын асырыў» атамасында өткерилген оқыў-семинар шеңберинде Ўзбекстан халық шайыры Усман Азим, Сирожиддин Саййид, Ўзбекстан халық жазыўшысы Эркин Азамлар менен ушырасыў шөлкемлестирилиўи және де Хұрметли Президентимиздиң 2021-жыл 27-декабрьдеғи «Опера хәм балет көркем өнерин буннан былай да раўажландырыў илажлары ҳаққында»ғы қарары тийкарында Ўзбекстан мамлекетлик консерваториясы Нөкис филиалында Алишер Науаы атындағы Ўзбекстан мамлекетлик Академиялық үлкен театри жәмәәти менен студент жаслардың ушырасыўы шөлкемлестирилиўи хәм елимизде жасларды музыка, әдебият, театр хәм көркем өнерге бағдарлаў барысындағы жұмыслар, сондай-ақ, тараўда әмелге асырылып атырған реформалар менен жақыннан таныстырып барыў студент жасларымыз ушын үлкен мектеп ўазыйпасын өтеўи сөзсиз.

2022-жыл 9-ноябрь к ни Т ркиялы флейта устасы, Акдениз университетинин доценти Леля Байраму уллари Филиалымызда флейта бойынша оқып билим алып атырған студентлер Б. С рсенбаев, К. Дошмуратова, М. Салиева х.т.б. мастер-класс  тти х м  збекстан м млекетлик к ркем  нер х м м денияты институтының Н кис филиалында концерт ба дарламасын студент жаслар ушын ин м  тти.

Леля Байраму уллари усы жылдың июнь айында Ташкент қаласындағы 3-санлы мектепте шеберлик сабағын  ткен еди. Октябрь айында Германияның Веймар қаласында  ткерилген Флейта фестивалында ол елимиздин атынан қатнасып, концерт берди х м ол жерде де шеберлік сабақтарын  тти. Усы жылдың 4-9-ноябрь к нлери аралығында быйыл  збекстанның ең жақсы композиторы деп табылған  збекстанда хызмет к рсеткен к ркем  нер ғайраткери Мустафа Ба оев т репинен Леля Байраму улларина бағышлап шығарылған флейта  сбабындағы концертинин жаңа премьерасын атқаруы ушын елимизге мир т  тилген болып, Қарақалпақстанға сапары дауамында филиалда флейта бойынша оқып атырған студент-жасларға шеберлік сабағын  тти х м  збекстан м млекетлик к ркем  нер х м м денияты институты Н кис филиалында «Дослық ушырасыуы» атлы концерт ба дарламасы ш лкемлестірилип, белғили флейташы т рк халқының 7 шығармасын филиалдың «Саз атқарушылығы» кафедрасы оқытушылары (Контсертмейстер) Исеев Руслан, Лезина Аленалар менен бир еликте атқарып шықты. Концерт ба дарламасынан Екрем Зекл «Юнусун мезаринда» Азербайжан халық намасы «Сари ғелин» Балладе 2 «Кумру», «Султание ах Сирто» «   T rk Halk ezgisi», « ine bir c lnihal» «A ik havasi» шығармалары орын алған. Сондай-ақ, филиалдың студент-жасларынан ибарат Дириж р Тныбаев Полат, Абдирасул Жумабаевлардың басшылығындағы Симфониялық х м демли оркестрлер қатнасыуында «К зимнин қарасы» Абай операсынан Абай ариясын Қарақалпақстанға хызмет к рсеткен артист, профессор Рудакий Алланбаев, Сулайман Юдаков «Майсараның хийлеси» операсынан «Хожи дарға» ариясын «Нихал» м млекетлик сыйлығының лауреаты Наурызбек Ма амаджаров атқаруында, Клаус Баделт Музыкасы «Кариб денғизи қароқчилари» М. Вахутинский қайта іслеген «Фанфарний марш» А. Зацепин «Маруся» музыкалы шығармалары жыйналғанлардың итибарына усынылды.

Филиал «Халық сазлары» ансамблинин Концерт Ба дарламасы Қарақалпақстан телеканалы аркалы «Саз-с  бет кешеси» к рсетуіинде  збекстан м млекетлик консерваториясы Н кис филиалы «Халық сазлары» ансамбли менен бир еликте тиккелей  фир аркалы жанлы  ауазда  збекстан х м Қарақалпақстанға хызмет к рсеткен артистлер қатнасында халық с йген косықлар тураклы т рде атқарылып халқымыз н зерине усынылып келинбекте. Албетте, бул концерт ба дарламалары Студент жасларымыздың билимин асыруы менен бир қатарда халық намаларын келешек  уладқа сап халында жеткеріуде салмаклы  лес косып, к пир  азыйпасын атқарады.

«Китапсиз  й-қ лбсиз денеге уксайды» - дегениндей китаптар  зинин барлық ғ зийнесин  уладтан- уладқа жеткеріуши билим кемелери, адамларға жақсылық нурларын таратушы куяш. Дириж р, «Шухрат» медалы ийеси, Профессор  икмат Ражабов филиалға келип  з жумысын баслаған к ннен баслап Филиал китапхана фонды ж не байыды.  йткени, елимизге белғили  лғили шаһарақ ийелери, дириж р х м композитор  . Ражабов пенен онин  мирлик жолдасы аға оқытушы, к плеген музыкалық сабақлықтардың авторы Н.Ражабовалар  злеринин  й китапханасындағы мыңға жақын к нигелик китаптарды филиал ж м  тине сауға  тти. Уси м н сибет пенен филиалда китап тапсиру кешеси болып  тти.  ған филиал ж м  ти, профессор оқытушылар, студент жаслар қатнасты. Республикалық ру хыйлық х м ағартушылық орайы Қарақалпақстан б лими баслығының орынбасары Н. Шынназаров х.т.б.лар Устаз Н. Ражабова, профессор  . Ражабовларға шексиз миннетдаршылығын билдирип, бул китаптардың  хмийети х м келешек  улад ийғилиғи ушын хызмет  тетуғын х кыйкый ғ зийне екенлиғин айрықша айтып  тти. Атап  тилгеніндей, соңғы жыллары м млекетимиз т репинен жасларымыз арасында китапқумарлық м дениятын ра ажландыруы, олардың китап оқыуға болған қызығушылығын арттыруы ба дарында кең к лемли жумыслар  мелге

асырылмақта. Ўзбекистан мамлекетлик консерваториясы Нөкис филиалы маълимле-ресурс орайи көркем, адабий китаплар менен бирге оқыу колланбалар, сабаклыклар ҳам электрон китаплар менен тәмийнленген. Булардың саны және көбейип, олар келешекте өзбек ҳам каракалпак музыка көркем өнеринин рауажланыуына хызмет етери анық.

2022-жылдың 14-17-ноябрь күнлери Ташкент қаласында өткерилген «Conservatory SMART-Fest» Халықаралық музыка ҳам тәлим фестивалына Ўзбекистан мамлекетлик консерваториясы Нөкис филиалы «Музыка көркем өнери» факультети «Саз атқарыушылығы» кафедрасы «Халық сазлары» оркестринин «Янғи Ўзбекистонда — Янғи ижодий жамоа!» атамасындағы концерт бағдарламасы менен табыслы катнасып, Фестивал шеңберинде Ўзбекистан мамлекетлик Консерваториясы ҳам Юнус Ражабий атындағы Ўзбек миллий музыка көркем өнери институтында болып, Оркестрдың көркемлик жақтан басшысы ҳам бас дирижёры «Шухрат» медалы ийеси, Профессор Ҳикмат Ражабов ҳам де студент жаслар тәрәпинен таярланған, Ўзбекистанда хызмет көрсеткен артист, доцент Комалжон Шерматов, Ўзбекистанда хызмет көрсеткен артист, Профессор Тохир Ражабий, Юнус Ражабий атындағы Ўзбек миллий музыка көркем өнери институты 4-курс студенти Нодир Ваҳовов, Филиал директоры, «Шухрат» медалы ийеси, Каракалпакстанға хызмет көрсеткен артист, Профессор Рудакий Алланбаев ҳам Ўзбекистанға хызмет көрсеткен артист Айғул Надировалар катнасындағы концерт бағдарламасын тыңлаушылар нәзерине усинды. Концерт дауамында Филиалдың «Саз атқарыушылығы» кафедрасы профессоры, дирижёр Ҳикмат Ражабов басшылығындағы «Халық сазлары» оркестри тәрәпинен Абдирейим Султанов, Борис Гиенко «Қаракалпак сюитасы» Шарапатдин Пахратдинов намасы, Жолмурза Аймурзаев сөзи «Ташкент ақшамы» Каракалпак халық қосығы «Адыңнан» Каракалпак халық қосығы, Ажинияз сөзи «Бозатау», Узеир Гаджибеков «Аршин мал алан» музыкалық комедиясынан «Гүлчехра ариясы» Комалжон Шерматов намасы «Арабча ракс» Энмарк Салихов намасы, Асқад Мухтор сөзи «Умид», Дони Зокиров намасы «Кўрмадим» Георгий Свиридов намасы «Валс», «Гәрип Ашық» музыкалы драмасынан «Гулпак» Ўзбек халық музыкасы, Хуршид сөзине «Сеғоҳ» ҳам Фарход Алимов намасы, Хуршид Даврон сөзине «Сен менинг Ватанимсан» шығармалары шеберлик пенен атқарылды. «Биз бир мамлекетте жасап атырған бирден-бир халықпыз. Мәдений ҳам миллетлер аралық татыулық ураны астындағы бул илажда кең музыка жәмийетшилиғи катнасты. Атақлы композиторлар тәрәпинен жазылған музыкалық үлгилер өзбек ҳам каракалпак халықларының мәңги дослығының тымсалы ретинде жаңлады, тынышлықты, дослықты, миллетлер аралық татыулықты сүүретлеуши қосықлар жыйналғанлар кеулине көтеринкилик бағышлады.

1-октябрь — Муғаллимлер ҳам устазлар күни мүнәсибети менен 30-сентябрь күни Ташкент қаласында мәденият ҳам көркем өнер тарауында нәтийжели жұмыс алып барып атырған бир топар тарау хызметкерлери, пидайы устазлар Каракалпакстан Республикасының мамлекетлик сыйлықлары ҳам көкирек белғилери, сондай-ақ, Ўзбекистан Республикасы Мәденият министрли тәрәпинен «Мәденият ҳам көркем өнер пидайысы» көкирек белғиси ҳам «Алғыснама» менен сыйлықланды. Узақ жыллар тарауда нәтийжели жұмыс алып барған, көплеген шәкиртлердин устазы Ўзбекистан мамлекетлик консерваториясы Нөкис филиалы директоры Р.Алланбаев, филиалдың «Саз атқарыушылығы» кафедрасы баслығы Жолдасбай Абдисултановлар «Мәденият ҳам көркем өнер пидайысы» көкирек белғиси менен сыйлықланды. Бул әлбетте филиал жәмәәтине берилген исеним ҳам аз уақыт ишинде исленген мийнетлердың жемиси болды десек қәтелеспеймиз.

2022-жыл 29-ноябрь күни Қаракалпакстан Композиторлары аўқамының баслығы, Ўзбекистан ҳам Қаракалпакстанға мийнети сиңген көркем өнер ғайраткери, «Ел-журт хўрмети», «Мийнет шухраты» орденлери ийеси, Бердақ атындағы мамлекетлик сыйлықтың лауреаты, композитор Нәжимаддин Мухаммеддиновтың 85 жыллық юбилей кешеси Ўзбекистан мамлекетлик консерваториясы Нөкис филиалы тәрәпинен шөлкемлестирилген «Қаракалпак музыка көркем өнеринин байтереги» атамасындағы илаж 12-санлы балалар музыка ҳам көркем өнер мектебинде болып өтті. Кешеде композитордың шаңарақ ағзалары, кәсиплеслери, кең жәмийетшилик

ўэкиллери, шэкиртлери, кóркem óнер тараўы ғайраткерлери, жазыўшы-шайырлар хэм филиалдың «Халық сазлары» оркестрының студент жаслары катнасты.

Илажда Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң комитет баслығы Д. Қурбаниязов, Қарақалпақстан Республикасы Мәденият министри Қ. Турдиевлар шығып сөйлеп, профессионал музыка мәдениятын раўажландырыўға үлкен үлес қосқан композитор Н. Мухаммеддиновты 85 жыллық юбилейи менен Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңеси хэм Министрлер Кеңесиниң атынан кутлықлап, көп қырлы талант ийесиниң өмири хэм дөретиўшилиғи бойынша мағлыўмат берди.

Атап өтилғениндей, Н. Мухаммеддинов Қарақалпақстан Республикасы Гимниниң, сондай-ақ, қарақалпақ халқының туңғыш операсының, балетиниң хэм симфониясының авторы. Жэхэн музыкасында Ж. Верди «Отелло» операсын 80 жасында жазған болса, Н. Мухаммеддинов 82 жасында «Гүлайым» этно-операсын жазыўға мияссар болады. Ол бир қанша жуўапкершиликли мәмлекетлик ўазыйпаларды атқарыўына қарамастан, музыка дүньясын өзиниң өмириниң мазмунына айландырды. Талантлы, профессионал композитор жана намалар дөретип, қарақалпақ музыка дүньясында өзине тән мектеп жаратты. Оның дөретиўшилигиндеги ири шығармалардан И. Юсуповтың либреттосына жазылған «Әжинияз» операсы, «Айжамал» туңғыш балети, Н. Дәўқараевтың «Алпамыс» пьесасы, К. Рахмановтың «Тоғыз тоңқылдақ, бир шинқилдек» комедиясы, Қарақалпақстан кантатасы, «Посқан ел» симфониялық поэмасы тамашағөйлердиң кеўлинен терең орын алды.

Н. Дәўқараевтың «Көл жағасында», «Нөкис вальси», «Кеўил кеўилден суў ишер», «Яр-яр» «Бақтым Әмиў жағасы», «Ата мәканым» сыяқлы қосықлары миллий музыкамызға ғәзийне болып қосылды. Оларды ең талантлы қосықшылар Б. Матжанов, Б. Надыров, М. Хожаниязов, Г. Айымбетова, Р. Қутекеева хэм басқалар атқарып шығып, халқымыздың кеўлине йош бағышлады. Халық намаларын халық сазлары оркестри, симфониялық оркестр ушын алдыңғыдан да байытып, раўажландырып қайта иследи. Усындай тынымсыз мийнетлери, дөретиўшилиқ шеберлиғи нәзерден шетте қалмай, Н. Мухаммеддинов Өзбекстан хэм Қарақалпақстанға мийнети сиңген кóркem óнер ғайраткери хұрметли атақлары берилип, «Хамза» Бердақ атындағы мәмлекетлик сыйлықлардың лауреаты болды. Сондай-ақ, ол «Меҳнат шуҳрати», «Эл-юрт хұрмати» орденлери менен сыйлықланды.

Мен дөретиўши болып, усындай инсан менен заманлас болғанымнан қуўанышлыман. Өның арияларын, намаларын, балетлерин жасларға үйретип, кейинғи әуладларға жеткерип атырғанымнан қуўанышлыман, - дейди Өзбекстан мәмлекетлик консерваториясы Нөкис филиалының профессоры, Өзбекстан композиторлар аўқамының ағзасы, дирижёр Қ. Ражабов [7].

Филиалымызда устаз-шэкирт дәстүрин даўам еттирген ҳалда композитордың шығармаларын жасларымызға үйретиў бағдарындағы дөретиўшилиқ жумыслар даўам еттирилмекте. Илаж даўамында Н. Мухаммеддиновтың шығармаларынан ибарат Қарақалпақстан мәмлекетлик Гимни, «Қыз қыялын билмесең», «Браво маестро», «Нәресте балладасы» квартет, Н. Мухаммеддинов Әжинияз операсынан «Ханзаданың ариясы», «Әжинияздың» ариясы х.т.б шығармалары Өзбекстан мәмлекетлик консерваториясы Нөкис филиалының халық сазлары хэм симфониялық оркестри тәрөпинен шеберлик пенен атқарылып, концерт бағдарламасы қойып берилди.

2021—2022-жыллар даўамында «Саз атқарыўшылығы» кафедрасы оқытыўшысы Алеев Несипбай, Дирижёр, «Шуҳрат» медалы ийеси, Профессор Қикмат Ражабов басшылығында «Халық сазлары» ансамблиниң, «Халық сазлары» оркестриниң, Дирижёр Тыныбаев Полат басшылығында Симфониялық оркестрдиң концерт бағдарламалары жоқары дәрежеде шөлкемлестирилди. Студент-жаслардың руўхый-етикалық дүньяға көзқарасын кеңейтиў, хуқықый мәдениятын көтериў, хуқықбузарлик хэм жынаятлардың жүзеге келиўиниң алдын алыў бағдарында 2021—2022-жыл 100 дан аслам илажлар өткерилди. Студентлердиң дүньялық көзқарасларын раўажландырыў, олардың бос ўақытларын мазмунлы өткерий максетинде

филиалдың «Музыка көркем өнери» факультети, Жаслар менен ислесиу хэм руухыйлық-агартыушылық бөлими тәрәпинен «Хәммеси өз қолында» темасы шеңберинде шығармалар танлауы, «Бирге китап оқыймыз» жойбары, «Кварта-квинта» атамасындағы викторина, «Поезия гүлшаны» атлы бир қатар танлаулар шөлкемлестирилди.

Неше әсирлерден берли халқымыздың миллий көркем өнер түрлерин әуладтан-әуладқа жеткеріу баслы уазыйпаларымыздан бири саналады. Өйткени, хәр қандай тараудың келешегі бүгіннен басланады. Бүгін миллий көркем өнеримиздің бақсышылық, жыраушылық, қосықшылық, саз атқарушылық, хореография көркем өнері бойынша өз алдына мектеп жаратқан уллы устазларымыздың дауамшыларын мүнәсип тәрбиялау тарау хызметкерлеринин алдына турған әхмийетли мәселелерден бири саналады.

Жуумақлап айтқанда, Журтбасшымыздың басламасы тийкарында ашылған Өзбекстан мәмлекетлик консерваториясы Нөкис филиалы елимизде миллий музыка көркем өнерин жедел рауажландырыу хэм бул бағдардағы исленип атырган жумыслардың нәтийжелилигин асырыуға хызмет етеди. Талантлы жасларымыз оғада көп. Өларға дурыс бағдар беріу хәрбиримиздин баслы уазыйпамыз. Бүгинги миллий көркем өнеримизди келешек әуладқа жеткеріу, атақлы устазларымыз жаратып кеткен мектеплерин дауам еттириуимиз зәрүр.

Пайдаланған әдебиетлар:

1. Өзбекстан Республикасы Президентиниң 2022-жыл 2-февраль күнги «Мәденият хэм көркем өнер тарауын буннан былай да рауажландырыуға байланыслы қосымша илажлар ҳаққында»ғы ПҚ-112-санлы қарары.
2. Өзбекстан Республикасы Президентиниң 2020-жыл 26-май күнги «Мәденият хэм көркем өнер тарауының жәмийетлик турмыстағы орны хэм тәсирин буннан былай да арттырыу илажлары ҳаққында»ғы ПП-6000-санлы Пәрманы.
3. Өзбекстан Республикасы Президентиниң 2021-жыл 27-декабрьдеги «Өпера хэм балет көркем өнерин буннан былай да рауажландырыу илажлары ҳаққында»ғы ПҚ-64-санлы қарары.
4. Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинетиниң 2021-жыл 5-апрельдеги «Өзбекстан Мәмлекетлик Консерваториясының Нөкис филиалын шөлкемлестиріу ҳаққында»ғы 186-санлы қарары.
5. Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинетиниң 2021-жыл 8-май күнги «Қарақалпақстан Республикасында мәденият хэм көркем өнер тарауын буннан былай да рауажландырыу илажлары ҳаққында»ғы 291-санлы қарары.
6. 2021-жыл 20-январь күни «Мәдений жумыс хэм мәденият шөлкемлері ҳаққында» Өзбекстан Республикасының 668-санлы Нызамы.
7. <https://kknews.uz/kk/122997.html>

РАБОТА НАД ПРОИЗВЕДЕНИЕМ КРУПНОЙ ФОРМОЙ

Пахратдинов Ш.

Нукусский филиал Государственной консерваторий Узбекистана

Аннотация: В данной статье широко представлена крупно формные произведения, которое помогает определённого степени музыкального развития и технической подготовки.

Ключевые слова: крупная форма, музыкальная техника, произведение, музыкальные штрихи, концерт.

Annotation: In this article, large-shaped works are widely presented, which contributes to a certain degree of musical development and technical training.

Keywords: major form, musical technique, composition, musical touches, concert.